

STARVSBLAÐIÐ

LIMABLAÐ NR. 2 – JUNI 2012

Um strongd og arbeiði

**Paradísið er har
tú ert beint nú!**

síða 19

umhvervisstovan

**Umráðandi at hava væl
uppløgd starvsfólk**

síða 22

STARVSBLAÐIÐ

verður sent limum Starvsmannafelagsins ókeypis. Loyvt er at endurgeva tilfar, ella partar av tilfari (myndir undantiknar) treytað av, at keldan verður upplýst.

ÚTGEVARI:

Starvsmannafelagið
J. H. Schrøtersgøta 9
Postsmøga 165
110 Tórshavn
Telefon 61 48 68
Fax 31 10 92
t-postur:
starvsmannafelag@starvsmannafelag.fo
heimasíða: www.starvsmannafelag.fo

SKRIVSTOVUTIÐ: kl. 09.00 - 16.00

TELEFONTÍÐ: kl. 10.00 - 15.00

NEVND:

Selma Ellingsgaard, forkvinnu
Súni Selfoss, næstformaður
Niels á Reynatúgvu, nevndarlimur
Katrín Joensen, nevndarlimur
Svend Áge Seloy, nevndarlimur

FELAGSSKRIVARI:

Anna D. Johannesen

SAMSKIPARI:

Guðrið Joensen

KUNNINGARRÁÐGEVI:

Rigmor Dam

Starvsmannafelagið hevur umboð
í yrkisútbúgvingarráðnum, Skráset-
Ingareftirlitinum og nevndini fyri
Handilsskúlan.

Starvsmannafelagið er limur í
Norðurlendsku felagsskapinum
SUN, NTR, NSO og
Altjóða felagsskapinum ISKA

SOSIALRÁÐGEVI:

Leif Olsen, tlf. 31 63 39

LAGT TIL RÆTTIS:

Nevndin (ábyrgd)
Sp/f Rit&Ráð, tlf. 22 92 42

UMBRÓTING, SNIDGEVING, PRENT OG LIÐUGGERÐ:

Føroyaprent, tlf. 31 45 55

ODDAGREIN

Selma Ellingsgaard

Vit takka tykkum fyri góða og áhugaverda
aðalfund okkara.

Engageraðir limir eru drívmeigin handan
menning felagsins, og nevnd og umsiting
fáa íblástur og orku av tí við og mótspæli,
ið livandi og opið kjak gevur.

Herheima eru enn fleiri dømi um, at
demokratiskar spælireglur verða skúgvadar
til viks. Hugburðurin, at best er ikki at
kanna og ikki at spyrja, tí vandin at ætlanin
fer í vaskið, tykist hava meiri at siga, enn
um skilagóðar grundgevingar koma undan
kavi, ið seta spurnartekin við hesar.

Herfyri komu boðini, at pensjónsaldurin
skuldi hækka - frá degi til dags.

Hetta er fullkomiliga fyrilitsleyst og
óvirðiligt og vit hvørki kunnu ella skulu
góðtaka, at fólk verða soleiðis viðfarin.

Hesa ósømiligu framferð, hava vit longu
sæð onnur ræðandi dømi um. Tankarnir
leita m.a. aftur til skamfaringina av okkara
eftirlønum fyri jól.

Hetta tænar ongum samfelag og elvir til
ørkymlan, ótryggleika, mistreysti og steðgar
framburði, ja fremur heldur stagnation.

Álit og ábyrgd skulu ganga hond í hond.

Okkara fólkavaldu eru vald at tæna fólk-
inum. Tað merkir so sanniliga at stýrast
skal skynsamt og samvitskufult, til borgar-
ans gagn. Demokratiskar spælireglur skulu

ikki skúgvast til viks at vísa vald og byggja
minnisvarðar. Varðar laðaðir saman við
fólkinum verða standandi.

Stórur partur av føroysku fakfelagsrørsl-
uni er í hesi løtu í áhugaverdari tilgongd
at kanna eftir og meta um, hvørt vit skulu
keypa LÍV

Hugsjónin aftan hetta átak er at fáa eina
skipan, ið hevur til endamáls at tryggja ein
so lágan umsitingarkostnað sum til ber
og at avkastið til uppspararan er so stórt
sum til ber.

At so mong fakfeløg eru saman um hesa
ætlan, er kveikjandi og kann eisini fremja
enn betri samstarv á øðrum økjum við.

Jens Stoltenberg vitjaði okkara oyggjar á
teirra tjóðardegi. At hoyra hann gera greitt,
at vit skulu arbeiða okkum úr kreppuni,
ikki spara, eigur at vekja ans. Hetta stuðlar
samstundis tí boðskapi, vit sjálvi hava ført
fram.

Vit heita á okkara stjórn, at boðskapur
hansara verður hoyrdur, veruliga hoyrdur,
– og tikin til eftirtektar.

Við ynskjum um eitt lýtt og lívgandi
summar, fari eg at enda við nøkrum av
góðu orðum hansara:

At skape og dele - at skape verdier og
dele verdier.

Vegna summarfrí verður skrivstovan stongd frá og við mánadegnum 23. juli til mánadagin 13. august.

www.starvsmannafelag.fo

NORÐURLANDSKT UMHVØRVISMERKI
Svanamerktur prentlutur 541 705

Spennandi og ábyrgdarfult

Svend Áge Seloy arbeidir sjálvur fjórði á Medico-deildini á Landssjúkrahúsinum

Svend Áge við nýggjasta skannaranum, sum varð settur upp í januar í ár

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Tað liggur ein stór ábyrgd á teimum fyra monnunum á Medico-deildini á Landssjúkrahúsinum, sum skulu tryggja, at øll tól, sum á ein ellan hátt hava við sjúklingaviðgerð at gera, altíð rigga sum tey skulu. Og talan er, sum vera man, um sera framkomin tól. Tað verið seg stóru skannararnar og annar útbúnaður á røntgendeildini, sum man vera deildin við mestu og dýrastu teknisku útgerðini, eins og ein ørgrynna av tólum á øllum øðrum deildum á Landssjúkrahúsinum. Felags fyri allar deildir er ynski um at hava nýggjasta og mest framkomna tekniska útbúnaðin, sum á nakran hátt gjørligt, og tað setir teimum fyra monnunum á Medico-deildini stór krøv.

Svend Áge greiðir frá, at vanligt er, at lækarnir á teimum ymsku deildunum koma við ynskjum um nýggj tól, og tá er uppgávan hjá teimum á Medico-deildini at kanna eftir, hvørji tól eru at fáa, sum best kunnu nøkta ynski og tørv. Til tess krevst, at teir altíð sita við dagførdari vitan, tí tólmenningin á økinum gongur ómetaliga skjótt.

Kravda útbúgvingin hjá starvsfólki á medico-deildini er, at tey eru elektro-

teknikarar og harafturat er Svend Áge kliniskur medicoteknikari. Ein framhaldandi útbúgving sum áður ikki hevur verið beinleiðis kravd, men er tað nú. Umframt hesa útbúgving eru teir á Medico-deildini uttanlands á skeiði tvær til tríggjar ferðir um árið. Svend Áge sigur, at hesi skeið eru alneyðug, og tað leggur leiðslan á sjúkrahúsinum eisini stóran dent á. Annars gevur tað heldur onga meining at hava framkomin tól og fólk í tilíkkum starvi.

Svend Áge ásannar, at heldur ikki teirra deild sleppur heilt undan, tá talan er um at halda aftur peningaliga, og tí er altíð ein rímiliga langur ynsklisti til tól av ymskum slag. Men hann heldur kortini, at enn hava tey klára at halda tær, sum hann tekur til og vísir á, at á figgjarlógini er ein serlig játtan at endurnýggja tól til føroysku sjúkrahúsini. Tað ger eisini sítt til at Landssjúkrahúsið er rættiliga væl fyri í so máta.

– Talan er um kostnaðarmiklar iløgur. Tað slepst ikki undan, og viðhvørt kann tykjast, at hesar eru í so ógvusligar. Men tað hevur eisini sína orsök, sigur Svend Áge sum greiðir frá, at á størri útlenskum sjúkrahúsum hava tey fleiri

tól til áleið somu uppgávu. Okkurt av hesum tólum kann meira enn annað, men hjá okkum hava vit í fleiri førum bert eittans tólið, og tí skal hetta nøkta mest møgult og er tí eisini rættiliga kostnaðarmikið. Men samanumtikið, ein sparing í sær sjálvum. Tað setur, sum vera man, eisini størri krøv til teir á Medico-deildini, tí talan er um tól sum bara skulu rigga tá brúk er fyri teimum. Er talan um lívsneyðug tól, er backup-skipan tøk. Annars er sambandið við útheimin so mikið gott, at skjótt er at fáa fatur á eykalutum uttanlands.

Á sjúkrahúsunum á Tvøroyri og í Klaksvík hava tey eisini eina tekniska deild, sum eisini tekur sær av nøkrum medicotekniskum uppgávum, og um neyðugt, so er eisini boð eftir teimum á medicodeildini í Havn, sum eisini hava tól eitt nú í sjúkrahúsinum undir hond.

Eins og hinir á Medico-deildini letur Svend Áge væl at arbeidinum. Tað er avbjóðandi, spennandi og ábyrgdarfult við so mikið fjølbroyttum uppgávum, at neyvan eru tveir dagar eins. Svend Áge hevur verið 15 ár í starvi, onkur annar uppáftur longur, so tað bendir eisini á at her trívast starvsfólk.

Álitisfólkaskeið umborð á Norrønu 4.-7. juni

Ætlanin var at skipa fyri álitisfólkaskeiði umborð á Norrønu í fjør. Hetta er skeið fyri verandi álitisfólk, tí tørvur hevur verið á at fáa fleiri skeið til tey, ið hava lokið grundútbúgvingina. Skeiðið bleiv avlýst í síðstu løtu, tí setanarviðurskiftini umborð á Norrønu vóru ikki nøktandi.

Í ár eru setanarviðurskiftini umborð á Norrønu í lagi, og tí verður skeiðið hildið umborð á Norrønu.

Pláss er fyri 50 luttakarum. Tey, ið høvdu tryggjað sær pláss við í fjør, finga fyrsta rætt at tekna seg. Síðan bleiv restin av plássunum tøk fyri øll hini álitisfólkini. Tað er gleðiligt at stórir áhugi er fyri skeiðinum, og tað gekk skjótt, so var fullteknað.

Skeiðið byrjar við kai í Havn 4. juni, har Sigmund Poulsen fer at hava fyrilestur um fyrisitingarlógina og lógina um alment innlit. Norrøna fer av Havnini kl 14.00 við kós móti Íslandi.

Á skeiðinum fer Rigmor Dam at hava fyrilestur um happing. Anna Johannesen fer at tosa um leiklutin hjá álitisfólkum og Bergtóra H. Joensen fer at tosa um trivnað og samskipti.

Ætlanin er eisini at vitja fakfelag í Reyðafirði. Lagt verður at aftur í Tórshavn 7. juni kl 15.00.

Spyr okkara ráðgevar á heimasíðu okkara

Starvsmannafelagið hevur fleiri ráðgevar, við ymsum førleikum, knýttar at felagnum. Nú ber til at fara inn á heimasíðu felagsins www.starvsmannafelag.fo og skriva til viðkomandi ráðgeva, um tú hevur onkran fyrispurning, sum viðkoma tínum starvi – sosialum viðurskiftum, eftirløn ella lögfrøðiligum málum. Á forsiðuni til vinstru er mynd av ráðgevunum, har kanst tú fara inn, og velja tann ráðgevan, tú metir kann svara tínum fyrispurningi. Fyrispurningarnir verða viðgjørdir í trúnaði.

Beinta Löve Jacobsen sett sum ráðgevi í Starvsmannafelagnum

Herfyri søkti felagið eftir ráðgeva til tíðaravmarkað starv, frá fyrsta juni til ársenda 2012.

Nevndin hevur avgjørt at seta Beintu Löve Jacobsen, journalist og samfelagsfrøðing, í starvið sum ráðgevi.

Vit bjóða Beintu til lukku við starvinum og vælkomnari.

Nývald á álitisfólkaskeið

Álitisfólkaskeið várið 2012

Vanligt hevur verið at Starvsmannafelagið skipar fyri grundskeiði fyri nývald álitisfólk, og soleiðis var eisini í vár. Umleið 20 álitisfólk luttóku á hvørjum av teimum báðum grundskeiðunum, sum felagið í mars mánað skipaði fyri norðuri við

Gjógv. Av teimumj umleið 120 álitisfólkunum, sum felagið hevur krig landið, er umleið triðingurin nývald.

Í heyst verður skipað fyri grundskeiði 2 fyri hesi somu álitisfólk.

Vitja stovnar í Havn

Nevndarlimir og umsiting í Starvsmannafelagnum hava verið úti og vitja stovnar í eina tíð, og nú eru tey komin runt økini einaferð. Av tí at nógvir stovnar eru í Havn, avgjordu tey at skipa fyri tveimum vitjanardøgum. Tann fyrri vitjanin var 7. desember í fjør, og tann seinna var 21. mars í ár.

Hesaferð vitjaðu tey á hesum stovnum: Føroya Tele, SEV, Havstovuni, Landssjúkrahúsinum, Tórshavnar kommunu, Mentamálaráðnum, Akstovuni og Heilsufrøðiliga Starvsstovuni.

Umboð felagsins vóru sera væl móttikin á øllum støðum, og tað takka tey fryi.

Felagsumboðini halda, at vitjaninar runt landið hava verið gevandi, bæði fyri nevnd, umsiting og limir felagsins. Ætlanin at halda áfram at vitja stovnar og limir um ikki so langa tíð.

M.a. vitjaðu tey á Brandstøðini, á Mentamálaráðnum og á Heilsufrøðiligu Starvsstovuni

Starvsmannafelagið skipaði fyrri álitisfólkafundi 6. mars í fabrikkini hjá Østrøm í sambandi við, at LÍV leggur um frá fastari rentu til maknaðarrentu.

Sáttmáli ella verkfall

Mýndir frá aðalfundinum: Tórfinn Smith

Samráðingarnar skulu ikki draga út hesaferð, lovaði forkvinnan

Selma Ellingsgaard, forkvinna, greiddi frá farna ári, sum hevur verið nógv merkt av samráðingunum hjá fakfelagssamtakinum og royndunum hjá samgonguni at tvinna samráðingar og skattapolitikk saman. Hon greiddi frá semingini, og hví Starvsmannafelagið valdi at leingja verandi sáttmála til 1. oktober uttan lønarhækking. Treytin hjá mótpartinum fyrri lønarhækking var differentiering, t.v.s. at tær hægstu lønirnar finga minni lønarhækking enn tær lægru. Starvsmannafelagið vildi halda fast um prinsippið um ikki at blanda skattapolitikk og lønarsamráðingar saman og valdi tí at leingja verandi sáttmála, hóast hetta innibar, at ongin lønarhækking bleiv, segði Selma,

sum eisini nevndi nýggja háttin at skatta pensjónir – við inngjald heldur enn útgjald. Hetta tekur grundarlagið undan pensjónsnýskipanini, tí løntakarin kemur at rinda eina ferð aftrat, segði hon.

Blámusoppur í felagshúsunum

Á aðalfundinum upplýsti Selma Ellingsgaard, at blámusoppur er staðfestur í felagshúsunum í J.H.Schrøtersgøtu, og at starvsfólk hava havt ampa av hesum. Húsini mugu umvælast, og tí biður nevndin um heimild at lána pengar úr verkfalsgrunninum til umvælingarnar. Fundurin samtykti í tí sambandi at broyta reglugerðina fyri Tiltaksgrunn felagsins soleiðis, at grunnurin fær heimild til at veita felagnum rentufrí lán til viðlíkahald og um- og útbygging av føstu ognu felagsins.

Í sambandi við uppskotið førði nevndin fram, at felagið eigur fastar ognir, sum javnan hava tørv á ábótum og viðhvørt eisini um- ella útbyggingum. Í lötuni hevur felagið ítøkiligar ætlanir um alneyðuga umvæling og útbygging av felagshúsunum í J. H. Schrøtersgøtu. Nevndin heldur tað vera skilabetri at læna pengar frá sínum egna tiltaksgrunni, og harvið sleppa undan rentuútreiðslur til peningastovn. Eingin vandi er á ferð, um felagið knappliga fær brúk fyri hesum pengum, tí tá hevði borið til at taka upp lán frá peningastovni við trygd í føstu ognu felagsins, gjørdi nevndin aðalfundinum greitt.

Skattalætti til vælbjargað

– Flatskatturin, sum samgongan hevur sett í verk, hevur bara givið teimum vælbjargaðu ein størri bita av kakuni. At skattingin av pensjónum skal brúkast til at gjalda skattalættan, er skeivt. Ístaðin átti skattalættin at verið fíggaður av sølu av fiskirættindum, tí hesi eiga ikki at verða latin fyri einki, segði forkvinnan og takkaði fyri stuðulin frá limunum til samhugaverkfallið við Pedagogfelagnum og segði, at Starvsmannafelagið rindar lönina fyri hendan dagin. Ósemja er við Lønardeildina um satsin. Um semja ikki verður um tað, verður farið í rættin við málinum.

Ikki draga út

Sáttmálin hjá Starvsmannafelagnum verður uppsagdur frá 1. apríl. Samráðingarnar skulu ikki draga út hesaferð, lovaði forkvinnan. Koma vit út í september, og ongin sáttmáli er undirskrivaður, skulu semingsfólk uppí. Tann 1. oktober verður antin sáttmáli ella verkfall, segði Selma Ellingsgaard.

Hon harmaðist um, at inngjaldið til Arbeidsloysissskipanina er hækkað úr 1% upp í 1,25% frá

1. mars. Men hetta er gjørt, tí fæið í arbeiðsloysisgrunninum verður uppi eftir tveimum árum, um onki verður gjørt. Hon fegnaðist annars um, at ALS hevur sett kveikjarar í starv, sum skulu leggja dent á at menna førleikarnar hjá fólki. Starvsvenjingin hjá ALS er eisini væl eydnað, tí fleiri hava fingið starv eftir starvsvenjingina.

Yrkislærd at samráðast

Høgni Djurhuus setti fram soljóðandi uppskot: „Nevndin fær yrkislærd fólk at gera sáttmálar um lønar og arbeiðs-viðurskifti. Nevndin tekur avgerð um uppsøgn av galdandi sáttmálum og kann eisini seta í verk og enda yrkisó-semjur“.

Í sínum viðmerkingum til uppskotið segði Høgni m.a. at nevndin hevur enn einaferð víst, at hon megnar ikki at fáa nakað líkinda úrslit burtur úr samráðingum við Fíggjarmálaráðið. Hann ásaðnaði, at yrkislærd fólk, sum vanliga verða biðin um at vera semingsfólk, kosta nógv, men kortini ikki meira enn ein semingsroynd.

Hesum uppskoti tók aðalfundurinn ikki undir við og feldi tí uppskotið.

Stuðul til fakbólkar

Í uppskoti til broyting í viðtøkum fyri Starvsmannafelagið ynskti nevndin at fáa heimild til at veita stuðul til áhugafeløg/fakbólkar innan felagsins karmar, treytað av at hesi eru skipað undir føstum reglum og treytum, sum nevndin góðkennir. Í viðmerkingunum vísti nevndin á, at Starvsmannafelagið umboðar mong fak, og at tað hevur leingi verið tosað um at veita teimum ymsu fakbólkunum møguleikar í skipaðum høpi og við peningaligum stuðli frá felagnum at virka fyrri fakligari menning og áhugamálum og fyrri at styrkja

samstarv, samanhald og fakfelagssond. Nendin gjørdi vart við, at ein skipan hesum viðvíkjandi er í gerð, og ætlanin við viðtøkubroytingini er at skapa greiða heimild til í vissan mun at veita slíkum fakbólkunum peningaligan stuðul til sítt arbeiði.

– Illa ber til at arbeiða heilt uttan pening, og tankin er, at umframt ein avmarkaðan stuðul frá felagnum, skulu bólkar-nir eisini sjálvir hava heimild til at áseta limagjald fyrri bólka-limirnar, segði nevndin í viðmerkingunum til uppskotið, sum aðalfundurinn tók undir við.

Úr samstarvinum

Høgni Djurhuus skeyt upp, at Sarvsmannafelagið fer burtur úr Fakfelags-samstarvinum so skjótt sum til ber, tí samráðingarúrslitini hava ongantið verið so vánalig, síðani Fakfelagssamstarvið byrjaði. Starvsmannafelagið eigur at arbeiða fyri limirnar og ikki brúka tíð og orku upp á onnur fakfeløg, segði hann. Aðalfundurin tók ikki undir við hesum sjónarmiðum og feldi tí uppskotið.

Høgni Djurhuus skeyt eisini upp, at limagjaldið verður lækkað niður í 1% av grundlønini. Hann helt, at tá felagið heldur, at limir tess kunnu vera eina lønarhækking fyrriuttan, má nevndin eisini kunna klára seg við minni enn hon ger í dag. Aðalfundurin var ikki samdur og feldi uppskotið.

Broyttur bygnaður

Bogi Simonsen mælti til, at aðalfundurin setir hol á kjakið um at broyta bygnaðin hjá Starvsmannafelagnum, soleiðis at hann kemur at líkjast tí hjá eitt nú Vinnuhúsinum. Uppskotsstillarin heldur, at tørnur er á einum persóni, ið hevur eina hægri útbúgving (eitt nú lögfrøðing ella búskaparfrøðing), sum í tí dagliga kemur at mynda felagið.

Bogi helt, at tíðin er farin frá tí at formaðurin skal vera umsitingarleiðari, og tí er betri at seta ein stjóra við hægri útbúgving, sum dagliga skal mynda felagið. Tað fer at hækka støði í dagliga arbeiðinum, og fer samstundis at minka um

tørvin at fáa ráðgevinguttanífrá, segði Bogi. Hann helt, at ein vansi við at hava valdan formann vera, at hann ella hon sum vald verða, kann hava lyndi til at arbeiða við tí fyrri eygað, at viðkomandi skal vigast 4. hvørt ár, og kann tí hava afturval í huganum heldur enn at arbeiða við tí sum uppá sikt gagnar felagnum best. Bogi segði seg vóna at hann, við hesum, kundi fáa sett hol á eitt kjak, sum eftir hansara fatan átti at verið tikið upp fyri rúmari tíð síðani.

Atkvøtt varð um, hvørt Starvsmannafelagið eigur at seta hol á hetta kjakið. Og tað varð samtykt.

Limir atkvøða

„Øll úrslit av sáttmálasamráðingum verða latin til almannaatkvøðugreiðslu millum limir SFs til avgerðar. Atkvøðumeiriluti er avgerandi. Álitisfólkini skipa fyrri atkvøðugreiðsluni, sum er bindandi fyri nevndina“. Uppskotið átti Høgni Djurhuus, sum helt tað vera rættari at limirnir avgera, um eitt nú felagið velur lønarsteðg fram um lønarhækking, men aðalfundurin feldi uppskotið.

Skattafrítt limagjald

Hilmar Augustinussen skeyt upp, at aðalfundurin kjakast um og møgliga fær við í næsta samráðingarupplegg, at 1) royna at samráða okkum til, at limagjaldið gerst skattafrítt ella at verkfallsgrunnurin verður „persónligur“, soleiðis at endurgjald verður skattafrítt, og 2) at krevja at allar almennar skrivstovur yvir eitt ávíst tal av starvsfólki taka ein lærling, so at tey ungu fáa okkurt at fara til.

Viðvíkjandi atkvøðugreiðslu ráðfærði orðstýrarin seg við lögfrøðingin. Hann metti, at 1) kundi aðalfundurin ikki samtykkja, tí hetta fevnir um ein annan part. Punkt 2 kundi aðalfundurin atkvøða um sum eitt slag av uppskoti til samtyktar. Uppskotið um punkt 2 varð felt.

Forkvinnan **afturvald**

Til formansvalið var bara eitt uppskot, nevniliga sitandi forkvinna, Selma Ellingsgaard. Hon varð afturvald við 113 ja-atkvøðum, 55 nei-atkvøðum og 15 blonkum atkvøðum.

Birgit Rouch varð afturvald til internan grannskoðara uttan atkvøðugreiðslu. Og Poula Simonsen varð afturvald sum tiltakslimur uttan atkvøðugreiðslu.

Anna Johannesen, felagsskrivari í Starvsmannafelagnum, legði fram ársroknskapin hjá felagnum, og aðalfundurin góðkendi roknskapin.

Nógv høvdu viðmerkingar til samráðingarúrslitið hjá Starvsmannafelagnum hesaferð. Fleiri vóru ónøgd um, at Starvsmannafelagið ikki hevði tikið ímóti lønarhækkingini, sum hini fakkfeløgini valdu at taka av.

Eftir aðalfundin bjóðaði Starvsmannafelagið buffet og okkurt leskandi í felagshølunum í J.H.Schrøtersgøtu.

Osvald **ársins** álitisfólk

Í sambandi við aðalfund felagsins hevur hesi mongu seinastu árin verið vanligt at nevndin boðar frá, hvønn hon hevur valt sum ársins álitisfólk.

Í ár fekk Osvald Joensen, sum starvast hjá Føroya Tele, heiðurin. Selma Ellingsgaard, forkvinna felagsins, handaði honum blómutyssi, samstundis sum hon greiddi frá grundgevingunum hví nevndin júst lat Osvaldi heiðurin hesaferð:

– Osvald hevur í virki sínum sum álitisfólk, samvitskufult og óræddur røkt starvið og altíð væl fyrireikaður talað sök starvsfólkanna. Hann hevur gjøgnum yrki sítt stuðlað og stimbrað starvsfeløgum sínum, samstundis sum hann hevur vakt ans, áhuga og virðing fyri álitisfólkaskipanini, sum skrivað stendur í heiðursskjalinum.

Flatskattur og pensiónsskattin

Eitt beinleiðis álop á vølfarðarsamfelagiðw – har talan er um at taka grudarlagið undan tríparta samstarvinum millum myndugleikar, arbeiðsgevarar og arbeiðarafeløgini, segði Knut Roger Andersen ráðgevi hjá DELTA, sum er norska fakfelags-samtakið hjá fólki í kommunalium starvi, í gestarøðu síni á aðal-fundinum hjá Starvsmannafelagnum

Orð og myndir: Tórfinn Smith

Knut Roger Andersen fór langt aftur í søguna, tá hann greiddi frá sínari hugsan um norðurlendsku vølfarðarskipanina og hvønn leiklut fakfeløgini átaka sær í krepputíðum. Heilt aftur til tá Ólavur hin Heilagi hevði í hyggju at leggja Føroyar undir sitt vald, men hesum forðaði m.a. Tróndur í Gøtu honum í. Fyrsta niðurstøðan hjá Knut Roger var

tí, at longu tá fingur norðmenn mót-støðu frá føroyingum, men hann legði kortini dent á, at føroyingar tóktust honum sum bróðurfolk í søguligum høpi í friðarligum samstarvi á mongum økjum.

Norðurlenska vølfarðarskipanin

Norðurlond høvdu øll somu grund-sjónarmið í sambandi við samfelags-menningina, sum serliga fór fram frá

1900 til seinni heimsbardagi brast á. Fjølmenta arbeiðarafylkingin førði norðurlendsku samfeløgini frá at vera fátækrasamfeløg til vølfarðarsamfeløg, skipað viðurskiftu fingust til vega á mongum økjum og øll fingur atkvøðurætt. Heimsfevnandi kreppan í tríatiárunum hevði sína álvarsligu ávirkan, eisini á øll norðurlond. Eina ávirkan sum m.a. førði til nasismuna og fasismuna og at Evropa stóð í einum roki, segði Knut

Knut Roger

Roger, sum við hesum vildi vísa á, at Føroyar eru ein partur av søguna um norðurlendsku vælfæðarskipanina.

– Var eitt ávíst grundarlag lagt undir norðurlenska vælfæðarsamfelagið undan seinna heimsbardaga, so kom verulig gongd á eftir kríggið, tá norðurlenska arbeiðara- og fakfelagsrørslan stóð á odda fyri at byggja upp eitt vælfæðarsamfelag fyri øll. Grundleggjandi fyri vælfæðarsamfelagið er ein sterk tiltrúgv til virðini í felagsskapinum, trípartasamstarvið millum myndugleikar, arbeiðstakarar og arbeiðsgevarar í sambandi við sentrala spurningin um lønaráseting. Harafturat eitt gott samspæl millum ymiskar vinnuvegir og veitarar til at menna vælfæðarsamfelagið, segði Knut Roger.

Stórar avleiðingar av fíggjarkreppu

Knut Roger segði seg ikki vera í iva um, at heimurin stendur í dag upp móti teirri størstu fíggjarkreppu í nýggjari tíð. Kreppan byrjaði í USA sum ein bankakreppa, og breiddi seg víða sum ein fíggjarkreppa, sum m.a. rakti Ísland ógvuliga meint. Onnur lond, m.a. Grikkaland, eru um at fara av knórnum. Avleiðingarnar eru ovurstórar.

Í dag eru 23,5 milliúnir ES-borgarar arbeiðsleysir og stórir munur er á arbeiðsloysinum í teimum ymisku ES-londunum. Í Eysturríki er arbeiðsloysið 4 prosent meðan tað í Spania er 22,3 prosent. Ungdómsrbeiðsloysið røkkur himnahøgur hæddir og er 48,9 prosent í Spaniu. Somuleiðis er ungdómsarbeiðsloysið í Noregi og Svøríki ógvuliga høgt, segði Knut Roger og helt, at hesi tøl eru ógvuliga ræðandi, tí arbeiðsloysið er rótin til alt ilt. Tað hevur sosialan ótryggleika við sær, umframt fátækradømi við mongum sorgarleikum, m.a. við at fólk mugu fara frá húsi og heimi. Knut Roger helt tað hava týðning at leggja sær hetta í geyma. Tí hóast hvørki Noregi ella Føroyar eru limir í ES, so kunnu vit ikki lata eyguna aftur fyri tí sum har hendir, tí hesi viðurskiftini ávirkað okkum so ella so.

Hóttir vælfæðarsamfelagið

Í flestu norðanlondum hevur verið semja um ein skattapolitik, sum fíggjar vælfæðina, men í hesum krepputíðum eru nýggir tónar at hoyra. Slakað verður í grundleggjandi rættindum, almennar tænarastar verða bjóðaðar út til privatar

at kappast um og vælfæðartænarastar skulu privatiserast. Alt hetta hóttir vælfæðarsamfelagið og setur fakfelagsrørsluni stór krøv og stórar avbjóðingar, segði Knut Roger, sum eisini nam við nýggja rákið í føroyskum politikki. Flatskattin og skattin av pensiónum við inngjald.

– Eg kann gera vart við, at tað er eingin politikari sum skal áseta lønarstøði við politiskum ásetingum. Lønarspurningar skulu avgerast av pørtunum á arbeiðsmarknaðinum. Flatskattur og skattin av pensiónum við inngjaldi er eitt beinleiðis álóp á vælfæðarsamfelagið og hesi tiltøk undirgrava trípartasamstarvið millum almenna myndugleikan, arbeiðsgavarar og arbeiðstakarar, segði Knut Roger og legði aftrat, at norðurlenska fakfelagsrørslan stuðlar Starvsmannafelagnum í teirra sjónarmiðum.

– Útgangsstøðið hvussu norðurlond vildu byggja upp sína vælfæðarsamfeløg var nærum tað sama hjá øllum. Hóast ávísur munur er á viðurskiftunum í dag, hevur fakfelagsrørslan almikið at standa saman um, segði Knut Roger Andersen í gestarøðu sína á aðalfundi Starvsmannafelagsins.

Frá miðalrentu til marknaðarrentu

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Tryggingarfelagið LÍV hefur í umbúna at leggja um frá at veita fasta rentu til at halda seg marknaðarrentu, eins og flestu útlendsku feløgini longu hava gjørt. LÍV hefur einki val, segði Poul Kristoffur Thomassen, stjóri í Føroya Lívstrygging, á aðalfundi Starvsmannafelagsins, tá hann greiddi frá LÍV og um hvørjar ætlanir felagið hefur í so máta.

Skal LÍV framhaldandi arbeiða við fastari rentu, má felagið halda seg til strongu ES-reglurnar, sum krevja stórar avsetingar til trygd, og harvið verður m.a. minni at arbeiða við í sambandi við íløgur. Verður hildið fram við fastari rentutrygd og krøvum um stórar kapitalavsetingar er vandi fyri at LÍV kann missa stórar upphæddir komandi tíðirnar. Veitingartryggin er eitt haft

á samansparingini, og hevur m.a. við sær, at pensiónin lækkar í virði. Verður farið til marknaðarrentu, ivaðist Poul Kristoffur Thomassen ikki í, at vinningurin verður munandi størri upp á longri sikt. Samansparingin verður beinanvegin størri við teimum fleiri íløgumøguleikunum, sum tá verða.

Poul Kristoffur Thomassen gjørdi tó vart við, at, ávisir vansar kunu vera við marknaðarrentu, tí rentan og fastognarprísir kunnu fella, og partabræva-virði kunu sveiggja, men han helt tó, at hóast hetta, so er rætta lótan nú at fara frá fastari rentu til marknaðarrentu, tí rentan er í lótoni søguliga lág, og í longdini fara fyrimunirnir at vinna á vansomum.

Íleggjarpolitikkurin verður skipaður soleiðis, at er talan um pensión-upsparingina hjá yngri fólki, sum hava

drúgva tíð eftir í skipanini, verða meira váðafúsar íløgur gjørdar. Hetta tí at hesi tola sveiggini í rentustøðinum, og koma íløgurnar til endans at geva eitt størri samlað avkast enn fasta rentutryggin gevur nú – hetta hóast tað kann koma fyri okkurt árið at rentuavkastið í samband við marknaðarrentuna er negativt.

Er hinvegin talan um pensiónsuppsparing hjá meira tilkomnum fólki, sum ikki hava so drúgva tíð eftir í skipanini, og tí ikki tola ov mong sveiggj við váðafúsum ílögum, verður teirra uppsparda pensión sett í meira tryggar íløgur – eitt nú lánsbrøv.

Allar royndir vísa annars at skipanin við marknaðarrentu í longdini geva einstaka pensiónsuppspararanum størri avkast – og harvið størri pensjón – enn garantirentan, segði Poul Kristoffur.

Takið av øllum tilboðum frá ALS!

– Annaðhvørt talan er um skeið, hugnaløtur ella hvat tað er, tí tá kemur tú – um ikki annað – í samband við fólk í somu støðu, og tú fær eitt netverk, sigur Rannvá í Króki, sum eftir mong arbeiðsár, knappliga stóð arbeiðsleys

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Eftir lokið studentsprógv og síðani hálvannað ár í London at læra enskt sum bretar tosa tað, og annars at uppliva ein av heimsins mest spennandi býum, kom hon heimaftur, og fekk skjótt eitt starv hjá Landsverkfrøðinginum, sum stovnurin tá æt. Har var Rannvá í eitt ár tá hon sá, at Sjóvinnubankin søkti eftir lærlingi, og tað vildi hon royna. Lærlingapláss fekk hon, men eftir tveimum árum var hon greið yvir, at bankaheimurin var ikki júst hennara. Um hetta mundi søkti Landsverkfrøðingurin eftir fólki til Ferðsludeildina, har Rannvá frammanundan hevði arbeitt, og hon søkti og fekk starvið. Og hetta hevur verið arbeiðsplássíð hjá Rannvá líka til september mánað fyrraárið, tá skerjingar aftur rakti starvsfólkahópin hjá Landsverki.

– Eg stóð nú í einari heilt nýggjari støðu- eini støðu sum eg ikki áður hevði roynt. Arbeiðsleys. Og nú vóru tíðirnar heldur ikki sum eitt nú í 80-unum, tá lætt var at finna sær eitt arbeiði. Tað var alt annað enn stuttligt. Eg søkti tað sum var at sækja, men tað sama gjørdi eisini

so mong onnur. Einar 40 umsóknir til eitt vanligt skrivstovustarv var einki óvanligt, sigur Rannvá, sum greiðir frá sínum fyrstu døgum sum arbeiðsleys.

– Tað fyrsta var einki minni enn ein skelkur. Sera keddi og ikki sørt ill. Hví júst eg. Upplivdi stórt tómrúm. Soleiðis hava ivaleyst mong við mær í tilkari støðu hugsað, men eg fór ongantíð heilt niður við nakkanum, sum eg havi hoyrt um onnur. Royndi at finna mær eina nýggja rútmu, og fór eins tíðligt upp sum eg var von við. Fyrstu vikurnar ringdu fyrrverandi starvsfelagar og onnur vinfólk dúgliga, og Starvsmannafelagið royndi somuleiðis at stuðla. Alt hjálpti. Eg hevði tá eisini verið so mikið leingi í starvi, at eg hevði rættiliga drúgva uppsagnartíð, men hendan tíð fekk eisini ein enda, og so var spurningurin hvat var at gera, tí hetta at ganga arbeiðsleys hevði eg sera lítlan hug til.

– Eg setti meg sjálvandi í samband við ALS og skrásetti meg har fyri at vísa, at eg var tøk á arbeiðsmarknaðinum. Kunnaði meg eisini um hvat ALS hevði at bjóða av skeiðum og øðrum, og luttók m.a. á einum skeiði um sjálvsmenning. Frálíkt skeið sum miðaði eftir at geva

fólki ein jaligan hugburð. Hyggja frameftir heldur enn at bøla yvir tað sum farið er, og sum tú kortini ikki kann gera nakað við. Men eg vildi framvegis sleppa aftur til arbeiðis. Gerst tíðin í arbeiðsloysi ov drúgv, missir tú á ein hátt sambandið við samfelagið uttan um teg. Tú gerst meira líkasælur, fylgir ikki eins væl við tí sum hendir í gerandisdegnum. Sum um tú livir í tínari egnu boblu. Og kanska tað ringasta var at uppliva, at tey, sum tú vanliga kom saman við, framvegis høvdu sítt arbeiði. Ikki tí at eg øvundaði teimum, men eg ynskti bert sjálv at sleppa upp í part aftur.

– ALS hevur eina skipan við nøkur arbeiðspláss, har arbeiðsleys fáa møguleika at koma í starvsvenjing í nakrar mánaðir, og sjálvandi royndi eg at fylgja við hvørji tilboð vóru. Bara at sita og bíða til onkur kemur við onkrum dugir ikki. Landssjúkrahúsið søkti eftir fólki til Uttanlandstænastuna og HR- og Menningardeildina, og eftir eina starvssamrøðu fekk eg møguleikan at vera har í fimm mánaðir, sigur Rannvá, sum er sera fegin um tilboðið hóast tað er tíðaravmarkað. Her er hon til síðst í juni, men hvat so ...? Ja tað er ein

– Takið av teimum tilboðum, sum ALS bjóðar av skeiðum og øðrum tiltøkum. Brúka leitiambóðini hjá ALS, og vend tær til teir arbeiðsgevarar, sum hava okkurt at bjóða, og biðja ikki eftir at onkur kemur at bjóða tær nakað. Hóast tað er ringt at gerast arbeiðsleysur, fell so kortini ikki í fátt, eru ráðini frá Rannvá í Króki til arbeiðsleys

góður spurningur, sigur Rannvá, sum hevur góð ráð at geva fólki sum gerast arbeiðsleys:

– Takið av teimum tilboðum, sum ALS bjóðar av skeiðum og øðrum tiltøkum. Brúka leitiambóðini hjá ALS, og vend tær til teir arbeiðsgevarar, sum hava okkurt at bjóða og biðja ikki eftir at onkur kemur at bjóða tær nakað. Hóast tað er ringt at gerast arbeiðsleysur, fell so kortini ikki í fátt. Flestu føroyingar hava ta turkatrúgv, at TAÐ GONGUR NOKK, sigur Rannvá í Króki, sum vónar, at útgjaldið frá ALS ikki fer at minka, tí so fer av álvara at standa á hjá mongum. Tað ringasta heldur hon vera at enda á Almennastovuni sum móttakari av fátækrahjálpi.

– Eitt hjartasuff havi eg kortini, og tað er, at tíðin í starvsvenjing ikki kann vera longri enn fimm mánaðir, tí so kundi eg fingið møguleikan at verða verandi í starvsvenjing til 1. oktober. Tað er harmiligt, at reglurnar er so strammar/strangar – serliga tá hugsað verður um, hvussu nógv eru arbeiðsleys, sigur Rannvá.

„Flestu
føroyingar hava
ta turkatrúgv, at TAÐ
GONGUR NOKK, sigur
Rannvá í Króki, sum vónar,
at útgjaldið frá ALS ikki
fer at minka, tí so fer av
álvara at standa á hjá
mongum“

Arbeiðsleys

fólk ynskja og tørva aðrar tænastr aftrat arbeiðsloysisstuðlinum

Tað finnst er ein tíðarroknin aðrenn og ein aftaná at Fiska-
virkin í desember 2010 snaraði lyklinum um. Sambært seinnu
tíðarroknin er neyðugt við nýhugsandi fokus á arbeiðsloysi,
har hvør einstakur við øllum sínum eginleikum og móguleikum
er í miðdeplinum fyrri virkseminum hjá ALS, har dentur er
lagdur á at skapa førleikamenning fyrri at tryggja atgongd út
aftur á arbeiðsmarknaðin.

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Upprunin til ALS-skipanina var frá
fyrsta degi ein tryggingarskipan, har
arbeiðsgevarar og løntakarar rindaðu
eitt ávíst gjald, sum aftur skuldi latast
arbeiðsleysum. Seinri varð skipað ein
arbeiðsávísing, soleiðis at fólk, sum leit-
aðu eftir arbeiði, fingi ein móguleika at
sígga, hvørji stórv vóru leys at søkja, og
at arbeiðsgevarar somuleiðis kundu fáa
fatur á tøkari arbeiðmegi. Umframt hesa
tænastu hevur ALS seinastu árin økt og
ment ymisk skeiðstilboð til arbeiðsleys.

Sum ein avleiðing av at uppgáurnar
og eftirspurningurin eftir tænastrum frá
ALS er broyttur, og allatíðina broyt-
ist, eru broytingar framdar á Tænastru-
deildini, sum hevur um hendi alt frá

útgjaldi til førleikamenning og arbeiðs-
skapandi átøk. ALS metir tað hava týdn-
ing, at fáa skapt lokala forankring, tí tað
er her at vitanin um stórv, arbeiðstórv
og nýggjar móguleikar kann roynast í
tøttum samstarvi við ALS. Kommunur,
felagsskapir og arbeiðsgevarar kunnu
saman við ALS – við avsetti í einum
felags máli um at skapa móguleikar
og gera nakað aktivt við arbeiðsloysis-
stöðuna – flyta mørk sum muna og
kunnu flyta vanahugsan

Sum partur av útfarandi liðnum á
ALS, varð eitt toymi av kveikjarum
samansett. Ein teirra er Bergtóra Høgna-
dóttir, sum greiðir frá teirra uppgávu og
hvat tey fáast við.

– Vit leggja sera stóran dent á at kunna
um skipanina. M.a. við mánaðarligum

kunningarfundum fyrri tey, sum seinasta
mánaðin eru komin í skipanina. ALS
hevur ymisk tilboð at bjóða, harav
eitt teirra er starvsvenjing, sum vit
higartil hava havt sera góðar royndir
av. Skipanin ber í sær, at arbeiðsleys
fáa høvi til at koma í starvsvenjing hjá
einum arbeiðsgevara, almennum ella
privatum, sum vil vera við í skipanini.
Starvsvenjingin er avmarkað til í mesta
lagi fimm mánaðir, har arbeiðsgevarin
fær tað gjald hin arbeiðsleysi annars
vildi fingið, og hann ella hon í
starvsvenjing fær sáttmálabundna løn
frá arbeiðsgevaranum, sigur Bergtóra,
sum veit at siga, at síðani tey fóru
undir hetta átak, hava 200 fólk verið
í skipanini, harav helmingurin ikki
er komin innaftur í ALS, tí tey antin

hava fingið varandi starv í sambandi við starvsvenjingina ella tí tey hava nýtt høvi, við nýggju starvsroyndini, at finna sær annað starv hjá øðrum arbeiðsgevara.

Starvsvenjing

Umframt møguleikan at royna seg í tilílkari starvsvenjing, er eisini møguleiki fyri at royna skipanina við tveimum vikum í ólontari starvsvenjing. Hendan er skipað so, at arbeiðsleys varðveita sín ALS-stuðul tær báðar vikurnar tey royna seg á onkrum arbeiðsplássi. Her kann viðkomandi fáa eina hylling av, um starvið yvirhøvur er áhugavert ella øvugt, at hetta ikki var rætta leiðin, sigur Bergtóra. Tey í ALS leggja alstóran dent á, at tey, sum eru í skipanini, taka av

einum arbeiðs- ella útbúgvartilboði. Umleið 80 prosent av teimum sum eru í ALS-skipanini eru ófaklærd og hava ikki miðnámsútbúgving. Tey hava sum útgangsstøði munandi truplari at fáa starv enn tey, sum hava eina útbúgving. Tað vísir seg eisini at tey, sum eru í starvsvenjing, eru munandi meira tilvitaði um at søkja sær okkurt varandi starv eftir starvsvenjingina.

– Tað hendir okkurt við okkum menniskjum, tá vit gerast arbeiðsleys,

og hava kanska søkt fleiri stórvuttan úrslit. Tá er lætt at missa mótið og geva upp. Harafturat er tað ein sannroynd, at tess longri fólk hava verið arbeiðsleys, tess torførari er aftur at koma upp í part á arbeiðsmarknaðinum, sigur Bergtóra.

Á ALS kunnu tey við sínum hagtølum vísa á, at fólk, sum hava verið í skipanini styttri enn trýggjar mánaðir, eru við egnari hjálp komin skjótari úr aftur skipanini enn tey, sum hava verið har í longri tíð.

Vanja Engskær er útbúgvin eksportteknikari og arbeiðir á ALS sum málsviðgeri. Sam Jacobsen hevur drúgvur royndir sum arbeiðsleiðari og HR-stjóri, Bergtóra Høgnadóttir er sosialráðgevi og hevur arbeitt í mong ár í Danmark sum virkiskonsulentur. Fjórði kveikarin, sum ikki er við á myndina, er Beinta Gregersen, sum er bachelorur og hevur arbeitt nógv við ungum fólki, m.a. var hon leiðari fyri ungdomshúsið í Klaksvík. Hvør sær hava kveikjararnir sínar dygdir og sína servitan, sum kemur væl við í kveikjaratoyminum hjá ALS. Kveikjararnir eru partur av Tænastudeildini á ALS.

– Tað er ikki óhugsandi, at onkur óttast fyri at fólk í onkrum ALS-tilboði kann vera við til at avlaga vanligu viðurskiftini á arbeiðsmarknaðinum, men so er avgjørt ikki. Hetta gongur ikki útyvir nakran annan á arbeiðsplássinum á nakran hátt, men er bert fyri at geva arbeiðsleysum møguleika at snodda eitt sindur til eitt arbeiðspláss, og harvið eisini at fáa møguleika til at brúka sínar arbeiðsførleikar aftur. Ongantið betur um viðkomandi sleppur at halda fram eftir avmarkaðu tíðini í starvsvenjing, men tað avgerð arbeiðsgevarin fult og heilt, og tá verður starvið eisini eftir vanligu treytunum á arbeiðsmarknaðinum.

Góð umsókn

Millum skeiðini, sum ALS bjóðar, er at vegleiða fólk at orða eina umsókn og fara til starvssamrøðu. Ein umsókn er fyrsta fatanin, sum stjórin ella arbeiðsleiðarin fær av henni ella honum, sum søkir. Tí er sera umráðandi hvussu umsóknin er orðað bæði innihaldsliga og málsliga. Er ein umsókn full av stavivillum kemur hon neyvan at liggja fremst fyri tá starvið skal setast. Eisini er umráðandi at innihaldið er viðkomandi í mun til tað starv, sum søkt verður.

Arbeiðsleys, serliga tey sum hava verið tað í longri tíð, eru mangan illa fyri, og í stórligum iva um hvat liggur best fyri hjá teimum, og harvið hvat starv tey skulu søkja. Til tess at hjálpa teimum bjóða kveikjarar teimum sonevnda persónliga test, sum kann vera ein vegleiðing til hvørja yrkis- ella útbúgvingarleið fólk skulu royna.

Samstarv við arbeiðsmarknaðin

Bergtóra Høgnadóttir sigur tað hava alstóran týðning at hava eitt gott samstarv við partarnar á arbeiðsmarknaðinum. Partvíst fyri at kunna teir um teir møguleikar, ALS hevur at bjóða, m.a. í sambandi við starvsvenjing, ólønna praktikk og ALS-farloyvi, og somuleiðis at fáa at vita frá arbeiðsgevarunum hvør teirra tørvar eftir arbeiðsmegi er og hvørjar førleikar teir sóknast eftir. Eisini um um okkurt er, sum tey á ALS kunnu gera betri. Tað er alneyðugt at ALS megnar uppgávuna at veita tøka og

førleikamenta arbeiðsmegi til føroyska arbeiðsmarknaðin. Í so máta er ein uppgáva hjá ALS at megna at veita arbeiðsgevarum góða tænaðu, tá ið tað umræður arbeiðsávísing. Eisini her eru fortreytirnar broyttar. M.a. eitt samstarv við Smyril Line um at fáa føroyska manning umborð á Norrøna, hevur víst, at eisini á hesum øki ber til at menna og skapa betri møguleikar til gangs fyri arbeiðsleys og fyri arbeiðsgevarar.

Stórus áhugi fyri Norrønu

Í sambandi við summarsiglingina, verður Norrøna í nógv størri mun enn áður, mannað við føroyingum takkað verið einum átaki hjá ALS.

Tey í ALS og á Smyril Line samdust um, at nú umleið 1700 føroyingar gingu arbeiðsleysir, samstundis sum vit hava eitt so mikið stórt føroyskt reiðarí, átti at borið til at manna Norrønu við føroyingum heldur enn pólandingum og íslendingum. Tey gjørdur so eina ætlan, soleiðis at áhugaði í ALS-skipanini fingur í boði at mynstra ein úr til og úr Danmark, frá hósdegi til mánadag, samstundis sum tey varðveittu sínar dagpengar frá ALS. Áhugin var so mikið stórus, at 135 fólk søktu og 60 teirra fingur møguleikan at koma við ein túr, og úrslitið varð, at 35 fingur fast arbeiði umborð summarmánaðirnar. Serliga innan reingerð, matgerð, sum dekkari, í handli, barrum og matstovum. 35 nýggj arbeiðspláss, sum undan hesi verkætlanini vóru mannaði av íslendingum og polakum. Ein sólskinssøga, heldur Bergtóra.

ALS hevur eisini aðrar líknandi verkætlanir og aftur aðrar eru í umbúna.

Virkin arbeiðsleys

Sonevndar aktiveringsverkætlanir hava ikki verið vanligar í Føroyum, men nú hevur ALS sett skjótil á. M.a. í samstarvi við Skótadepilin á Selatrað, sum snýr seg um at gera ein frítíðardepil á Selatrað.

Bergtóra greiðir frá, at hetta er eitt tiltak har arbeiðsleys sjálvboðin kunnu tekna seg til. Tey varðveita sín ALS-stuðul, og hava ongar útreiðslur av flutningi til og frá. Tað snýr seg rætt og slætt um at geva fólk tilboð um at vera aktiv, meðan tey eru í skipanini, heldur

enn at ganga fyri einki. Fólkini arbeiða á Selatrað fyra dagar um vikuna, og eru á ymiskum skeiðum fimta dagin. Tað tykist sum stórus áhugi er fyri hesum. Tí er ALS farið undir eitt líknandi tiltak í vakstrarhúsinum á Sandavági. Tílíkar verkætlanir geva fólk lívsinnihald, varpar ljós at egnar styrkir og møguleikar og skapar lívsdygd, heldur Bergtóra.

Arbeiðsleys eru eisini strongd

Vit hoyra mangan um, at arbeiðspláss mugu skerja – og hetta merkir ofta, at starvsfólk skulu renna skjótari, og tá verður mangan talað um strongd. Men arbeiðsleys kunnu eisini vera í vanda fyri at fáa stongd, sigur Bergtóra, sum vísir á eina danska kanning sum sigur, at annar hvør arbeiðsleysur dani hevur strongd. At kenna á sær, at ein hevur førleikar og orku, men ikki fær høvi til at nýta sínar førleikar, er alt annað enn stuttligt. Um sama myndin ger seg galdandi í Føroyum er eingin sum veit, men í heyst hevur ALS ætlanir um at gera eina tílíka kanning, greiðir Bergtóra frá, og sigur frá einari søgu hon hoyrði frá einum privatum arbeiðsgevara – eini søgu sum kanska kundi givið onkrum okkurt at hugsa um.

Arbeiðsgevarin segði, at hann var ikki vanur at lýsa eftir fólk. Men hann leitaði ofta eftir fólk, og tá kom fyri at hann rendi seg júst í rætta persónin. Tað sigur so mikið, at tað ræður um at vera sjónligur í gerandisdegnum. Situr tú við telduspøllum alla náttina og svevur um dagin, er ilt at fáa eygað á teg...

Paradísið liggur ikki handan fjøll og djúpar dalar onkustaðni úti í framtíðini

Paradísið er har tú ert beint nú !

Strongd sendi Nicas Hera Jákupsson so syngjandi niður við flagginum, men við miðvísari tráan eftir sínum egnu djúpastu virðum, kom hann aftur á rættkjøl. Tað tók sína tíð, og nú vil hann, við sínum fyrilestrum, hjálpa øðrum úr strongdini og at finna lívsgleði

Orð: Tørfinn Smith

Klaksvíkingurin Niclas Heri Jákupsson hevði, tann tíð tað var, eitt leiðarastarv hjá SHELL. Eitt sera avbjóðandi starv, sum han legði nógva orku í. Í síni frítíð var hann ikki minni virkin, eitt nú sum íverksetari, tónleikari og sjónleikari. Hann stóð á odda fyri konseptinum Trølla Pætur, har hann eftir heilt stutta tíð skrivaði, framleiddi og innspældi 5 filmar og tvær dvd-fløgur við Trølla Pætur. Hann byrjaði uppá Jólaskipið í Klaksvík, Føroya Sjómannadag og fleiri onnur krevjandi tiltøk. Alt gekk upp á stás, til einaferð, tá tað bleiv heilt galið. So galið, at einferð small hann í gólvið. Kroppurin orkaði rætt og slætt ikki longur at fylgja við, og hetta broytti lívið hjá Niclas Hera í botn og grund.

Niclas Heri greiðir soleiðis frá: Hevði eg lurta eftir konuni og teimum sum stóðu mær nær, var eg steðgaður á fleiri ár frammanundan. Tað gjørdi eg bara ikki. Helt, at her stóð bara væl til. Legði ikki til merkis sjálvur, at eg var á vanda kós. Onnur hava ivaleyst sæð tað nógv betri, men teimum lurtaði eg ikki eftir. Vit hava eitt verjuhormon, sum kallast adrenalin, sum verjir teg móti ágangi og gevur tær kreftir. Men tá tú er fongdur av strongd, vaðar tú bara longur út, ja so langt út, at kroppurin ikki megnar meira. Adrenaliníð víkir tá fyri stresshormoninum Kortisol, og tú gerst bert upp aftur sjúkari, men tú trýstir alsamt kroppin meira. Heilt til, sum tað var í mínum føri, at tú

liggur víðopin. Tú fær ólag í kenslurnar, minni svíkur, tú gerst minni nærlagdur, og tú broytir atburð. Tú svíkur tínar innaru kenslur, óttin tekur yvir og tú óttast tínum egna atburði. Í mínum föri royndi eg at flyta fokus, soleiðis at eg, við at koyra enn meira á motorin, vildi flyta pínuna. Tryggjaði mær, at eg altíð hevði nóg mikið á skránni; ongantíð ov nógvar upplivingar og flest møguligar sigrar, sigur Niclas Heri og greiðir frá, at hann ongantíð hevur verið so virkin sum júst tá hann hevði tað ringast. Eg var ótolandi, ásannar hann.

Diagnosa: Strongd

– Tá eg so dánt kom fyrri meg aftur, eftir góðari hjálp frá mínum nærmastu, sálarfrøðingi og øðrum, gjørdist eg sera forvitin at fáa at vita hvat hent var við kroppi mínum. Gekk í longri tíð í einari fúlari identitetskreppu og leitaði eftir mær sjálvum. Leitaði alla staðni hvar eg kundi finna upplýsingar um strongd. Á netinum, var til fyrilestrar og á skeiðum, og tess meira eg kunnaði meg um evnið, tess oftari rendi eg meg í tað vit kalla lívsgleði, sum er tað øvugta av strongd. Kom til ta niðurstøðu, at eg mátti finna aftur til míni djúpastu virði, tey virði, sum omma, abbi, mamma og pápi høvdu lagt í meg. Hesi virði, sum mítt lív var bygt á, vildi eg finna aftur, greiðir Niclas Heri frá og er sera fegin um ta hjálp frá sálarfrøðingi, sum m.a. fekk hann at hugsa um, hvussu hann kundi fáa sítt sjálvsvirði aftur. – Ikki minst vildi hann hava meg at geva mítt egna svar uppá hvat eg helt meg duga, tíma og hvat eg helt gevur meining. Tað hevur ivaleyst verið hetta, sum fekk meg at nýta mínar lívsroyndir og fara undir at hava fyrilestrar um strongd og lívsvirði fyrri at hjálpa øðrum. Í fyrsta lagi fyrri at fólk kundu forða fyrri at koma í eina tillíka ólukkuliga støðu, og komu tey í hana, hvussu tey kundu sleppa úr aftur trupulleikunum.

Stovnaði felagið „Fegin“

Sum hugsað so gjørt. Niclas Heri stovnaði sítt egna felag við tí endamáli at halda fyrilestrar um strongd og lívsgleði og harvið oysa av sínum beisku lívsroyndum.

– Hvussu fólk fóru at taka ímóti hesum fyrilestrartilboðum, og um eg veruliga kundi liva av hesum, visti eg sjálvandi ikki, men tað visti seg skjótt, at hetta hevði stóran áhuga millum fólk. Í fyrsta lagi greiddi eg frá um strongd, men tað gjørdist mær skjótt greitt, at eg eisini skuldi tosa um lívsvirði. Tá vit tosa um lívsvirði ræður fyrst og fremst um at hava eitt jaligt lyndi og síggja møguleikar fram um forðingar. Og møguleikarnir liggja beint frammanfyri okkum.

– Hvussu mong eru ikki tey sum halda, at grasið er grønnari á hinum áarbakkunum, ella bíða eftir rætta degnum ella høvinum. Bíða eftir leygardegnum tá tey hava frí, tá tey hava tíð og tá tað er gott veður og góður streymur. Men tann dagurin kemur ongantíð. Vit bíða til børnini eru undankomin; tá fara vit bæði her og har ... Men paradísið liggur ikki handan fjøll og djúpar dalar, og onkustaðni í framtíðini. Tað liggur beint her og nú. At sita vesturi á Eiðinum ella uppi á Eggjunum, tað kostar einki. Hav ein kaffimunn við og kanska ein lítlan matpakka og bjóða góðum vinum við. So er paradísið har, sigur Niclas Heri, sum sær ikki heilt ókendu myndina fyrri sær: Bara vit fáa ráð til ein ferðaseðil til Turkalands, hagar vit koma um náttina, móð og troytt. Eitt barn vil í svimjihylin og annað á strondina. Konan vil shoppa og maðurin vil á barr. Koma so heim aftur og ásannað, at túrun hevur kostað 20.000 krónur meira enn ætlað, og til ein postkassa fullan av rokningum. So at leggja út á facebook allar myndir frá ferðini og siga frá, hvussu fantastiskur túrun hevur verið. Hetta heldur Niclas Heri ikki vera hina røttu lívsgleðina.

Onnur liva mítt lív

Niclas Heri er ikki í iva um, at tey eru mong, sum als ikki kenna sínar dreymir og førleikar, men liva heldur eftir hvat onnur halda.

– Hetta er serliga galdandi í smærri samfeløgum. Ein ævigur ótti fyrri hvat onnur halda, og tí eru mong sum ikki liva eftir tí tey sjálvi vilja, men liva heldur eftir hvat onnur halda vera rætt. Hesi fólk gerast identitetsleys og gerast vánalig kopi av øðrum. Tey fáa ongantíð fatur á egnari lívsgleði, sigur Niclas

Heri, og ger orðini hjá Ghandi til síni: Lívsgleði er tá tú hugsar tað sama sum tú sigur og ger.

Viðkomandi fyrilestrar

At fyrilestrarnir hjá Niclas Hera eru sera væl vitjaðir og at so mangir felagsskapir og onnur hava boð eftir honum er, sum vera man, tí at Niclas Heri er óførur undirhaldari, og at fyrilestrar hansara eru viðkomandi, soleiðis at fólk kenna seg aftur í nógvum av tí, sum hann ber fram. Sjálvur sigur hann um sínar fyrilestrar:

– Tá eg tosi um strongd, so havi eg sjálvur verið í støðuni og tosið út frá egnum royndum, sum eisini ger sítt til at fyrilestrarnir eru trúverðugir. Eg vísi viðkomandi myndir úr føroyska umhvørvinum, og ikki tilvildarligar myndir sum eg finni á internetinum. Greiði frá mínum uppvækstri, og eri ikki bangin fyrri at siga, at konan átti at verið farin frá mær fyrri mongum árum síðani.

Um fyrilestrar um lívsgleði sigur Niclas Heri:

– Her ræður um at vísa fólki dømi um lívsgleði. Komið dansandi inn á pallin, eitt sindur kúllasligur, meðan rock´roll rungar í høll. Hvussu vanligt er ikki at fólk koma meira ella minni krúpanði framvið veggnum inn í eina størri mannfjöld har tey helst vilja vera ósædd. Eg royna at vísa fólki, at eg havi einki at krógva og einki at skammast yvir. Men eg geri eisini fólki greitt, at lívsgleði kann vera so mangt og at ymiskt er hvat fólk halda vera sína lívsgleði. Týðningarmest er, at tú ert trúgvur móti tínum egnu virðum; so er einki at ivast í at tú finnur tína lívsgleði, sigur Niclas Heri, sum ger nógv burtur úr at greiða frá nøkrum av tí sum hevur hjálpt honum sjálvum. M.a. at fyrigeva.

– Kann vera onkur hevur sært teg á onkran hátt, men lær teg at fyrigeva. Gerst tú ikki tað, etur tú tín egna kropp upp. Í somu løtu tú fyrigevur, hjálpir tú einum øðrum persóni, men lættir eisini hjá tær sjálvum so tú kemur víðari. Onnur góð ráð eru at lata nakað, annars fært tú einki aftur, tí sáðar tú ikki, heystar tú heldur ikki, og fegnast yvir tað sum ber til. Setur tú í eitt epli niður, fær tú kanska tiggja upp aftur. Fært tú kortini

ikki fleiri enn fimm upp aftur, fegnast so um tey, heldur enn at ilskast um hini fimm, tú ikki fekk upp aftur. Ver takksamur, hugsa jaligt og skift keðiligar tankar út við góðar eru góðu ráðini frá Niclas Hera. Men í øllum hesum, so má ein ikki vera blindur fyri, at lívið ikki altíð gongur sum prestur prædika. Tað koma latur og tað koma dagar, tá ein missir lívsgleðina úr eygsjón – tað er eisini normalt. At vit detta á okkara lívsvegi er eisini nakað, sum vit øll gera av og á. Men munur er á at fara 5 gradir av kós og so 180 gradir.

8 tímar arbeiði

Tað er ikki minst arbeiðspláss og fakfeløg, sum hava boð eftir Niclas Hera

Jákupsson. Hvat hevði hann lagt serligan dent á, var hann stjóri ella arbeiðsleiðari?

– Tað var tann tíð tá eg var leiðari fyri 20 starvsfólkum og eg hataði kaffiløturnar. At fólk sótu fyri einki í arbeiðstíðini. Helt, at tey heldur kundu tikið kaffikoppin við sær til telduna. So býttur havi eg verið. Í dag kundi eg heldur hugsa mær at kaffiløtan var munandi drúgvari, tí tað er júst tá møguleiki er hjá starvsfólki at prátta um mangt og hvat og har fáa orku til aftur at seta seg við arbeiðsborðið.

– Var eg arbeiðsleiðari í dag hevði eg fylgt væl við um okkurt av starvsfólkum mínum hevði áhaldandi yvirarbeiði í fleiri dagar. Eg hevði sagt, at tey skulu

dríva á at arbeiða teir átta tímarnar, tey eru til arbeiðis og somuleiðis lagt dent á, at tey skulu ikki fara stúrandi heim frá arbeiði at hugsa um tey nú gjørdur nóg mikið hendan dagin. Tað kann sjálvandi koma fyri, at tað eru arbeiðsuppgávur, sum hava serligan skund, og tí krevja eyka arbeiðsorku, men tá er umráðandi at starvsfólk verða kunnað um tað í góðari tíð, soleiðis at tey kunnu fyrireika seg til at taka nakrar tímar eyka. Harafturat hevði eg tilmælt eitt rímligt skott millum arbeiði og frítíð. Í dag eru ov mong dømi um at arbeiði og frítíð verða tvinna nóg saman, men tað haldi eg ikki altíð vera av tí góða, sigur Niclas Heri Jákupsson.

Mong lýddu á **Niclas Hera**

*Limir Starvsmannafelagsins
møttu fjølmentir til ókeypis
limatiltakið hjá Starvsmannafelagnum í Norðurlandahúsinum at lýða á fyrilesturin hjá
Niclas Hera Jákupsson*

Umráðandi at hava væl uppløgd starvsfólk

Jóhanna Olsen, stjóri á Umhvørvisstovuni, sigur seg hava sera góða samvitsku av at seta nakað av peningi av til tiltøk, sum bota um heilsu og trivnað hjá starvsfólki

Orð: Tórfinn SMith

Jóhanna Olsen, sum hesi seinastu gott 10 árin hevur verið í starvi innan almenna økið, varð á sumri í fjør sett sum stjóri á Umhvørvisstovuni. Sum almennur leiðari er hon væl kend við politiska rákið, sum alsamt krevur meira fyri minni frá almennu stovnunum við tað at samstundis sum alsamt fleiri uppgávur verða lagdar á stovnarnar, minkar játtanin. Tí krevst, at stór orka verður lögð í at rationalisera á øllum hugsandi økjum, sum eisini ber til við teirri framkomnu tøknu, ið er til taks í dag, men alt hetta setir eisini stór krøv til starvsfólk, sigur Jóhanna Olsen, sum

er sannførd um, at fólk í almennum starvi gera sítt ítarsta at útinna sítt verk, og tí er lítið hugaligt at hoyra sjálvstøðugt politikarar á ovastu rókum sáa iva um ágrýtni hjá almennum starvsfólki. Júst hetta, saman við krevjandi og stórari arbeiðsbyrðu, kann skapa góðan gróðrarbont fyri strongd millum starvsfólk, sigur Jóhanna, sum eisini kennir til dømi um starvsfólk á sínum egna stovni, ið hava kært sína neyð um strongd, og tað tekur hon í ramasta álvara.

Samansettur stovnur

Umhvørvisstovan er ein rættiliga sermerktur stovnur. Fyri fimm árum síðani vórðu nakrir almennir stovnar

lagdir saman til tað sum í dag er Umhvørvisstovan. Hetta vóru stovnar, sum áður høvdu húsast í hvør sínum herðashorni og í mongum førum við hvør sínari sjálvstøðugari leiðslu. Jóhanna Olsen vísir á, at tað tí eru fleiri ymiskar mentanir á stovninum. Á Umhvørvisstovuni arbeiða í dag eini 45 starvsfólk í ógvuliga ymiskum aldri, og sum umboða fleiri enn 20 ymiskar útbúgvingar, men tað heldur hon ikki hevur givið teimum nakrar trupulleikar. Heldur er hetta ein styrki fyri stovnin, at hava starvsfólk við ymiskum aldri, royndum og fakligum førleikum.

Um stutta tíð legst enn ein stovnur afturat Umhvørvisstovuni. Tað er

– Eg havi góða samvitsku at brúka nakað av peningi til trivnaðar- og heilsufremjandi tiltøk, sigur Jóhanna Olsen, stjóri á Umhvørvisstovuni. Hon ásannar, at við alsamt fleiri uppgávum og minni játtan, er vandi fyri at starvsfólk gerast strongd, og tað eigur at verða tikið á álvara

Útlendingastovan, har trý fólk starvast. Jóhanna sigur, at hóast okkara samfelag er lítið í mun til onnur, so hava vit eins nógvir virkisøki, bert í smærri støddum, og tí ræður um at samskipa tað sum samskipast kann við størsta atlit til starvsfólkini. Hvørja ferð ein nýggjur stovnur legst afturat, ella onkrar broytingar verða gjørdar, kann órógv koma í, og starvsfólk kunnu kenna seg ótrygg, og tað royna tey av øllum alvi at forða fyri.

Ymiskar orsøkir til strongd

Sum stjóri vil Jóhanna Olsen gera tað hon er ment fyri, at fólk trívast á arbeiðsplássinum, so vandin fyri strong millum starvsfólk verður minst møguligur. Men orsøkirnar til strongd kunnu vera rættiliga ymiskar, og stava ikki altíð frá umstøðunum á arbeiðsplássinum. Tí ræður um at duga at skilja, hvat hennara uppgáva er og hvat hon ikki kann blanda seg uppí.

Spurningurin hjá mær er, hvussu nógvir eg sum stjóri skal taka mær av strongd hjá starvsfólki. Er arbeiðsplássið upprunin til strongdina, síggi eg tað sum mína uppgávu at gera nakað við tað, men liggur upprunin í trupulleikum aðrastaði, kanska heima hjá starvsfólki, kann eg ikki átaka mær ábyrgdina. Orsøkirnar til strongd kunnu vera so nógvar og ymiskar, men undir øllum umstøðum er trivnaðurin á arbeiðsplássinum sera týðningarmikil, og til tess at skapa góðan trivnað er árliga trivnaðarkanningin eitt gott amboð, sigur Jóhanna Olsen.

Trivnaðarkanning

Á Umhvørvisstovuni høvdu tey skipað fyri trivnaðarkanning millum starvsfólk, og hesum vildi nýggi stjórin eisini halda fram við, og sum skal vera fastur táttur á hvørjum ári. Jóhanna sigur, at ein

tílik kanning er eitt av fleiri sera góðum amboðum fyri at fáa eina ábending um, hvussu starvsfólkini trívast á stovninum. Starvsfólk skulu, ónavngivin, svara nøkrum viðkomandi spurningum, m.a. hvussu tey trívast, hvat tey halda um arbeiðsbyrðuna, um tey halda seg hava ávirkan á tað arbeiði tey hava um hendi, um tey vilja mæla fólk til at søkja starv á Umhvørvisstovuni, um tey hava álit á leiðslu og stjóra, og um nakar tvídráttur er sum darvar í dagliga arbeiðinum.

– Hesar kanningar kunnu vit fáa almikið burtúrur. Eru svar jalig, sigur tað okkum nakað um at vit eru á rættari leið, og sum vit skulu halda fram við, og er okkurt, sum fólk halda kundi verið betri, gevur hetta eisini okkum eina góða orsök at bota um. Úrslitið av kanningini gevur okkum eisini eitt gott høvi til at viðgera tey ymisku viðurskiftini. Kanningin verður gjørd á hvørjari deild sær, soleiðis at vit síggja rættiliga neyvt um okkurt er sum vit kunnu gera betri, sigur Jóhanna, sum heldur tað vera gott at kunna seta orð á møguligar trupulleikar.

Heilsufremjandi

– Tað er sera umráðandi fyri meg sum stjóri, at starvsfólk eru væl fyri at røkja sínar uppgávur, og ikki minni gott fyri tey sjálvi, at tey hava góða heilsu og kenna seg væl í allar mátar, og tí var tað heilt náttúrligt at seta nakrar pengar av í okkara fíggarætlan til heilsufremjandi tiltøk. Eitt av hesum tiltøkum var, at fólk frá Hjartafelagnum vóru á stovninum og gjørdur tær kanningar tey vanliga gera. Harafturat fingur vit ein fyrilestur um motivatión og góðan mat, og eftir hetta fóru øll starvsfólkini ein góðan gongutúr, greiðir Jóhanna frá. Ein arbeiðsbólkur, mannaður við starvsfólkaumboðum, arbeiðir við uppskotum til átøk, ið kunnu motivera starvsfólk at røra seg meiri, og

verða meiri tilvitað um týðningin av at hava eina góða heilsu. Hon sigur seg hava sera góða samvitsku av at seta nakað av peningi av til tílik tiltøk, sum bota bæði um heilsu og trivnað. Eins og við trivnaðarkanningini, verður tiltakið saman við Hjartafelagnum eitt afturvendandi tiltak, og avtala er gjørd við Hjartafelagið at koma framvið á Umhvørvisstovuni í heyst. Tá ber so til hjá starvsfólkunum at fylgja við, hvussu teirra støða er samanborið við kanningina, ið bleiv gjørd í vár.

Duga at siga frá

Skulu nýggjar uppgávur leggjast út til stovnar, skal hetta gerast við umhugsni, serliga tá fíggarliga játtanin samstundis verður skerd. Hetta kunnu eisini tey á Umhvørvisstovuni tosað við um, og hetta sama sær eisini aftur í trivnaðarkanningini.

Stjórin á Umhvørvisstovuni ásannar, at tað kann verða trupult hjá stovninum at makta allar uppgáurnar til fulnar, sum honum eru álagdar. Hon ger greitt, at tað er ein uppgáva, bæði hjá deildarleiðarum og starvsfólki annars, at siga frá um tey halda seg hava ov nógvar uppgávur í mun til tær tey halda seg kunnu klára.

– Vit kunnu ikki átaka okkum strongd og ringa samvitsku orsaka av, at vit ikki hava pengar til at hava nóg mikið av starvsfólki at klára allar okkara uppgávur, sigur Jóhanna Olsen. Hon leggur dent á, at tað ræður um at vera sannfördur um, hvat vit ikki røkka og hví vit ikki røkka málinum, og tí vil eg fegin hava eitt sera gott samstarv við aðalráðið, um hvussu vit skipa arbeiðið.

Felags leiðslugrundarlag

Ein so mikið fjóltáttur stovnur sum Umhvørvisstovan er, hevur brúk fyri einum orðaðum felags leiðslugrundarlagi, soleiðis at onkur deild ikki verður hildin at vera frægari ella av størri týðningi enn onnur, tí hóast innihaldið og uppgáurnar eru sera ymiskar frá einari deild til aðra, er umráðandi, at vit hava nøkur grundleggjandi virðir, sum vit leggja dent á, sigur Jóhanna Olsen.

Súi Selfoss, skrifvar

Ein løntakara felagsskapur

Onkur segði á almennum fundi, at tá fakfeløgini siga „stendur man saman, er man sterkari“ so er tað ein myta. Her eri eg alt annað enn samdur. Sjálvandi eru vit sterkari, jú fleiri vit eru.

Tað sigur seg sjálv, at um eitt felag við 100 ella 1000 ella 2000 limum fer út í eina konflikt ella samráðing, so stendur hon nógv veikari, enn um allir 23.000 lønmóttakararnir stóðu saman og vóru saman um somu konflikt ella samráðing. Spurningurin er bara at tora at standa saman, eisini tá tað leikar harðast á. Og tað er her vit ikki hava megna samanhaldið.

Í lötuni dugi eg bert at síggja eina leið at ganga og tað er at stovna okkara egna LO-líknandi felagsskap – ein Løntakara Felagsskap (LF). Hetta eigur at verða ein felagsskapur, har øll fakfeløgini eru við, bæði almenn og privat. Tað skal eingin ivi vera um, at øll standa saman, øll hava sama mál og øll fáa somu viðferð. Eingin skal kenna seg at vera fyrri vanbýti.

Fyrsta málið hjá LF má vera at samskipa allar sáttmálar. Hægsti felagsnevniari skal finnast, soleiðis at øll verða lønt eftir somu skipan og somu treytum. Allir sáttmálar eiga at ganga út um somu tíð og ein felags karmur verður avtalaður, áðrenn sersamráðingarnar fara í gongd. Tær seravtalur, sum verða gjørdar, skulu góðkennast av LF. Hvussu avtalaða ramman verður býtt millum limirnar inni í einstøku feløgnum, er upp til feløgini sjálvi at avgera.

LF eigur at verða ein sterkur felagsskapur, sum er skipaður við eini leiðslu, umsiting og serfrøðingum – millum annað innan lógir og samfelagsviðurskipti. LF eigur at gera sínar egnu metingar um árið ið fer og árið ið kemur, kostnaðarstøði, fíggjarmetingar og prístal. LF eigur eisini at skipa fyrri

kanningum um starvsfólkaviðurskipti, so sum, trivnað, konfliktir og happing.

Eisini skal LF skipa fyrri skúling, bæði av álitisfólkum og nevndarlimum. Øll við ábyrgd skulu verða betri før fyrri at røkja skyldur og uppgávur, ið er litið teimum upp í hendur.

Allar kanningar o.l. skulu verða tøkari og atgongdar, so tær kunnu brúkast av øllum limafeløgnum í LF.

At arbeiðsmarknaðurin her í Føroyum ikki er komin longur enn hann er í dag, er ikki so nógvum øðrum at takka fyrri enn okkum sjálvum. Viðhvørt hevur tað sæð út, sum um at vit fremst av øllum eru bangin fyrri, at onkur fær meira enn onkur annar. Hetta er tibetur við at broytast, tí í dag er samanhaldið betur enn nakrantíð. Feløgini skipa millum annað fyrri tiltøkum saman, fleiri felagsskriv, yvirlýsingar og viðmerkingar til núverandi politisku gongdina í landinum. Eitt tað nýggjasta er, at feløgini eru farin undir at kanna møguleikan fyrri at keypa Tryggingarfelagið LÍV nú Bank Nordik leyp frá keypinum.

Nú er so tíðin komin til at vit gera álvara av hesum og skipa okkum í ein felagsskap, sum tekur sær av øllum yvirskipaðu viðurskiptunum á arbeiðsmarknaðinum vegna lønmóttakaran.

Politiska skipnanin vil helst ikki, at vit standa saman. Undir seinastu sáttmálasamráðingum royndi Lønardeildin hjá Fíggjarmálaráðnum at gera alt fyrri at splitta almenna samstarvið sundur og tað eydnaðist at enda eisini. Men lat okkum nú vísa politisku skipanini, at vit ikki ætla at ganga teirra ynskum á mæti, men tvørturímóti, at vit skipa okkum í eina sterka eind – ein Løntakara Felagsskap, eitt LF.

Skulu vit, sum fakfeløg, fáa ta ávirkan, ið vit so brennandi tráða eftir, so eru vit noydd at broyta okkara konservativa hugsunarhátt. Vit eru noydd at koma úr skýlinum og vísa okkum frá opnu síðuni og vísa dirvi og vilja, til at gera konstruktivar broytingar limunum at frama.

Spurningurin er ikki um vit skulu gera tað, men nær og hvussu vit gera tað.

Eg havi einki endaligt uppskot, men eg kann koma við onkrum hugsanum um hetta eyma evnið.

Nú er tíðin komin til, at fakfeløgini her á landi ikki bara hyggja inneftir og verja egna borg, kosta hvat tað kosta vil.

Tá á stendur, vil hvørt felag verja tað, ið verjast kann, fyrri ikki at lata nakað vald frá sær. Sjálvur eri eg ikki av teirri hugsan, at nakar letur nakað frá sær, men heldur at taka nakað meira til sín og fáa meira burturúr til limanna og fakfelagsins besta.

Grælandi jarm

Søgur gingu í forsetatíð Boris Jeltsinar í Russlandi, at hann var so misnøgður við dapurskygdu veðurforsagnirnar, at hann gjørdi ikki mætari enn at siga stjóran á veðurstovuni úr starvi. Søgan er helst ikki sonn – men góð er hon. Sannleikin var nokk tann, at tað var borgarstjórin í Moskva, Juri Luzhkov, sum í 1998 rendi veðurmanning til hús, tí hann ikki hevði spátt rætt um eina kavaódn.

Ein onnur og hesa ferð sonn søga er tann, at í forsetatíð Dáviðs hinum illgitna Oddsonar í Íslandi, hendi nakað tað sama fyra ár seinni. Hann var so misnøgður við greiningar og forsagnir Tjóðhagstovnsins, at hann segði ikki bara stjóran úr starvi, men rendi øll tey tjúgu starvsfólkini til húsa og stongdi stovnin.

Eftirsíðan kunnu vit ivaleys staðfesta, at hvørki gjørdist vetrarnir mildari í Russlandi, heldur enn at búskaparvándarnir blíðkaðu fyri Ísland.

Tá Dávið Oddson avhøvdaði Tjóðhagstovnin, sissaði hann íslensku tjóðina um, at bankarnir allir á hvørjum ári skrivaðu frásagnir um búskapargongdina og at íslenska fíggjarmálaráðið gav borgarunum myndugleikans signaðu mynd av avleiðingunum av teirra egna politikki.

Bankarnir sjálvir stóðu fyri greiningini av gongdini í búskapinum, og teir bedýraðu fyri fólk, at alt gekk upp á stás. Og teir stóðu sum hin viðgitni Chemical Ali og sungu lovsang fyri íslenskum bankakynstri, meðan múrarnir rapaðu rundan um teir og samfelagsvirðini stóðu í ljósum loga.

Fíggjarmálaráðið skrivaði frágreiðingar um tann væna búskaparpolitikk, sum stjórnin setti í verk, og fíggjarmálaráðið vissaði fjøldina um, at tað stóðu royndir og vitugir menn til róðurs á brúnni. Teir skuldu við hinum serliga íslenska kynstrinum sigla skútuna fremst í skipaherin og koma fyrstir á mál.

Sjálvandi var hetta ikki einasta orsökini til íslenska skræðlið – langt frá

tí. Men hendan eina avgerðin, saman við teimum mongu av sama slag, slóðaðu samanlagt fyri at fylgið fór út av eggini.

Óheftur Landsbanki

Nú ætlar Føroya landsstýri at fylgja í sporunum og at taka Landsbankan av.

Ætlanina sópar landsstýrið saman við øllum hinum ørskusparingunum, sum tað tykist at fáast meiriluta fyri á Tingi, men undir tí skjaldramerki skulu teir ikki í náðum sleppa at svæva Landsbankan.

Føroyum tørvar ein frælsan búskaparfrøðiligan støðil, líkur honum sum Landsbankin nú er vorðin – ein samanrenning millum Landsbanka og Búskaparráð, sum er førur fyri at lýsa fyri okkum borgarum útlit og avleiðingar av heimsráki í búskapi og politikki heima. Lýsingar, sum vit borgarar kunnu vera trygg við, tí at tær ikki eru illittar av politiskum gykli, sum tær frá Fíggjarmálaráðnum eru gitnar at vera.

Vit kunnu vera samd ella ósamd um tær lýsingar av búskapinum, sum hesin stovnurin skrivar. Men vit skulu ikki undirmeta týðningin av sjálvari tí demokratisku kjarnuni í málinum – tryggleikan um at metingarnar hjá Landsbankanum eru hugsaðar og skrivaðar uttan girnd eftir vinningi og uttan politiskt trýst.

Tað kemur meira enn so fyri, at eg eri ósamdur við Landsbankan um lýsingina av búskapinum, men eg setið ikki á nakran hátt spurning við sjávt virðið, at hava ein óheftan stovn við vælskúlaðum og royndum greinarum.

Silence of the Lambs

Hetta er kortini ikki fyrsta ferðin, at Landsbankin er leiddur fram til sláturs. Tað eru nú nøkur ár síðan at ein annar landsstýrismaður setti sær tað sama fyri, men miseydnadist í royndini.

Lat okkum nú bara spæla við tankan um, at tað aftur miseydnast hesa ferðina, og at Landsbankin hórar undan enn eina ferð.

Herman Oskarson

Fer stovnurin tá at koma heilt óskalaður frá hendingini? Fer fakliga og óhefta røddin eins ekkaleys at siga sonnu søguna um búskapin og búskaparpolitikkinn? Fara aðrir stovnar og onnur starvsfólk, sum skulu meta og leiðbeina, at lata fakligu samvitskuna ráða yvir óttanum um starvið?

Ella sagt við øðrum orðum: fer hendan herferðin móti Landsbankanum at eydnast hvussu víkir og vendir?

Uttan mun til um tað nú endiliga eydnast landsstýrinum at svæva Landsbankan, ella um tað ikki eydnast, so vænti eg at skaðin er voldur kortini. Herferðin fer uttan iva at seta ein hvøkk í holdið á teimum, sum skulu fáast við óheftar greiningar av samfelag og búskapi, av búskaparpolitikki eins væl og øðrum politikki.

Men ætlanin var nokk ikki bara at forskrekkja Landsbankan. Ætlanin er rættiliga at taka hann av.

„Silence of the Lambs“ er heitið á skaldsøgu og seinni viðgitnum filmi, við Anthony Hopkins og Jodie Foster í høvuðsleiklutunum. Heitið sjálvt sipar til seinasta grælandi jarmið frá lombunum, sum verða svævaði. Ongin er at vitna um illgerðina, tí ræðslan fyri at vera hin næsti undir svævingarknívunum vinnur á tí rætta og tí heiðurliga.

Skal Landsbankin svævast í tøgning?

Íðin bridgeleikari og B36 fjeppari

Orð og mynd: Tórfinn Smith

Bogi Simonsen úr Havn hevur tvey frítíðarítriv, sum mugu sigast at vera rættiliga ymisk, har maðurin kann upplivast í tveimum heilt ymiskum leiklutum. Í øðrum føri at sita músastillur, har ikki er lukkuligt at tala eitt einasta orð – nevnliga við bridgeborðið. Og í hinum fòrinum handan síðulinjuna við fót-bóltsvøllin, har einki er meira natúrligt enn at rópa so hart sum gjørligt, og ikki altíð við tí mest diplomatiska orðavalinum.

Við bridgáhuganum og -spælinum hevur – líka síðani Bogi lærði grundleggjandi reglurnar í kvøldskúlanum fyri meira enn tjúgu árum síðani – gingið sum eftir ánni. Hann hevur verið føroyameistari á hvørjum ári síðan 1994/95, annaðhvørt fyri pør ella við sínum liði. Kappingin fyri pør fer fram eftir einum degi, meðan liðkappingin er munandi drúgvari, vanliga yvir ein heilan vetur.

Kappingarmenniskja

At liggja á odda á hvørjum ári kann neyvan vera av berari tilvild...

– Tað ræður um at tú fyrst av øllum tímir at spæla kort. At tú harafturat er eitt kappingarmenniskja, ger tað avgjørt ikki verri. Á mangan hátt er líkt millum bridge og talv. Har ræður um at duga at kombinera og at síggja nakrar leikir fram. Harafturat er bert talan um hepn um kappingarneytin ger okkurt býtt, sum kann hjálpa tær at vinna. Annars hava hvørki bridge ella talv nakað við

hepni at gera. Í bridge spæla vit øll við somu kortum, og tá ræður um at spæla tey best, greiðir Bogi frá.

Fyrr var tað eitt sindur fínt

Tað eru nøkur frítíðarítriv sum verða, ella hava verið, hildin at vera eitt sindur „fínari“ enn onnur. Tað var kanska fyrr men als ikki í dag, sigur Bogi og greiðir frá, at tá hann byrjaði at spæla bridge, skuldu onnur votera um ein slapp upp í part. So er avgjørt ikki í dag: Tó so, umborð á trolarum var bridge eitt tað mest vanliga kortspælið, sigur hann.

At vera óður í kortum er ikki ókent, og mangar eru søgur um menn sum blaka kortini frá sær fyri at fara útum at svara sær á aðrenn teir setast aftur við borðið.

– Eg skal ásanna, at eg havi temperament, og eg havi ilt við at krógva tað fyri øðrum, um eg eri misnøgdur við okkurt, sum makkarin ger, men harfrá og til at tveita kortini frá sær, kemur ikki fyri. Talv er einmansleikur. Har er eingin makkari, og tí eingin at skylda uppá, sigur Bogi, sum veit frá fleiri, sum hava verið og eru sera íðin í talvi, og sum seinri hava valt bridge framum. Øvugt heldur Bogi tað næstan ikki kemur fyri. Hetta merkir tó ikki, at fólk í serliga stóran mun leggjast aftrat

– Eg skal ásanna, at eg havi temperament, og eg havi ilt við at krógva tað fyri øðrum, um eg eri misnøgdur við okkurt, sum makkarin ger, men harfrá og til at tveita kortini frá sær, kemur ikki fyri.

bridgespælinum. Frítíðartilboðini eru so mong í dag.

Kappingar uttanlands

Av og á luttaka føroyskir bridgespælarar eisini í útlenskum kappingum, serliga millum hini norðurlondini, sum liggja millum heimsins bestu. Bogi sigur, at har er torført at gera seg galdandi. Onkuntíð hava føroyskir leikarar eisini luttikið í evropeiskari kapping, men tað verður ikki á hvørjum ári, tí tað er sera kostnaðarmikið.

Harða kjarnan

Við várinum kemur fótboldurin fyri, og við hesum eisini fjepparahugurin hjá Boga fyri B36, har hann er ein av hørðu

kjarnuni. Hundin Bonzo, sum er ein Golden retriever, sum eisini er B36-ari, hevur hann sum oftast við sær.

– Eg havi altíð havt stóran áhuga fyri ítrótti og spældi dágliga hondbólt, men harvið er ikki sagt, at áhugin fyri fótboldinum er minni. At mítt lið er B36 kemst helst av, at eg eri uppvaksin við B36-fólki. Abbi mín „Sjeddik“ var ein av stovnarunum av felagnum. Haldi ikki at nakar í familjuni heldur við øðrum enn B36. Hví fjeppari, – ja hví ikki? Her hava vit ein felagsskap, har vit hava tað gott saman um ymisk tiltøk. Ikki bert við síðulinjuna til ein altíð spennandi B36 dyst, men eisini tá vit fyríreika okkum, – forventningens glæde, sum danir siga, men dystur fer eingin fram við uttan at vit eru har, um tað á nakran hátt ber til, og uttan mun til hvar B36 spælir, sigur Bogi, sum eisini hevur hoyrt onkran undrandi spyrja hvussu trøllvaksni menn kunnu standa soleiðis og leika í. Til tað er tó at siga, at tað er munandi

betri at avreagera í Gundadali ella við annan vøll enn niðri í Steinatúni ... Vit eru kortini einki eindømi í so máta. Hygg bara eftir foreldrunum hvussu tey leika í, tá tey eygleiða børn síni á vølli, kanska serliga í hondbólti. Tá fáa eisini dómararnir av at vita!

Eingin happing

Bogi ásannar, at alt er ikki líka stovu-reint, sum rópt verður, men eitt mark er. Happing av nøkrum, uttan mun til í hvørjum sambandi tað er, má ikki á nakran hátt koma fyri. Kemur tað kortini fyri, verður hann ella hon sum happar beinanvegin úthýstur úr felagsskapinum. Hetta kann eisini koma ítróttafelagnum illa við, verður tað revsað fyri ólátaðan atburð við vøllin, og tað kann avgjört ikki vera endamálið við einum fjepparaskara.

Eitt sindur misjavnt kann vera hvussu mannsterkur fjepparaskarin er. Her er altíð tann harða kjarnan, men undir-

tøkan annars velst í stóran mun hvussu gongst liðnum. Tað mann helst vera sama galdandi hjá øðrum feløgum, sigur Bogi sum heldur, at leygardagurin er ein sera óheppin kappingardagur, tí tá hava fólk so nógv annað fyri nú tað fer at vára.

Bogi er ikki bert B36-fjeppari men eisini Liverpool-fjeppari tá ræður um útlendskan fótbold. So mikið iðin at hann, saman við næstan hundrað øðrum, fór úr Føroyum til Onglands at heppa sítt bretska lið. Ein ótrúlig uppliving, sum hann hevði glett seg til í fleiri ár, men ólukkutíð var timingin so mikið óheppin, at júst hesar dagar teir vóru í Bretlandi, avgjordi B36 kappingina um føroyameistarateitið og gjordist føroyameistari.

– Tað var tí við eitt sindur av blandaðum kenslum eg sat har niðri í Liverdool, men sigursveitsluna fekk eg so hóast alt við...

VÆL Á VEG UMBORÐ

Bóka ferðina á netinum
og ver væl á veg umborð longu tíð.

Ert tú fíðliga á veg, ert tú eisini
væl á veg til bíligari ferðaseðlar.

Bóka ferðina á www.atlantic.fo

**ATLANTIC
AIRWAYS**

Væl á veg